

Stil als Übersetzungsproblem

Norbert Greiner: Stil als Übersetzungsproblem. In:
Harald Kittel: Übersetzung: Ein internationales
Handbuch zur Übersetzungsforschung, Bd. 1. S.
899 ff.

Information, Instruktion, persuasive, unterhaltende und poetische Funktion

den einzelnen Funktionen entsprechen sprachlich-stilistische Merkmale,

- Funktionalstile: Alltagsverkehr, Belletristik, Geschäfts- und Amtsverkehr, Wissenschaft und Technik
- die Sprache der Wissenschaft, der Politik, die Werbesprache

Hierarchie der Textfunktionen: z. B. Appell und Information.

- Bei einem politischen Texten Sarkozys ist die persuasive Funktion dem tschechischen Leser egal. Er braucht nur die Information, was und wie Sarkozy sagt, er kann ihn gar nicht wählen. Die Übersetzung muss bei ihm nicht dieselbe Wirkung zeigen wie bei dem französischen Wähler.

Metaphern für einen holprigen Stil

Miroslav Jindra v rozhovoru s Viktorem Janišem:

je mnohem závažnější, když se překladateli nepodaří postihnout celkové vyznění a styl díla, natož když jeho (český) text drkotá jako žebříňák na kamenité polní cestě.

Ladislav Nagy o Jindrových překladech

posloužit co nejlépe autorovi a přitom zůstat sám nenápadný, jaksí v ústraní. Když to neudělá a chce strhnout pozornost na sebe, většinou to dopadá špatně: jako když třeba Baudelaire překládal Poea do francouzštiny; anebo Nezval do češtiny.

**Pak se klidně ulebedí, stále sedí, stále sedí
jako d'ábel na bělostných nadrech Pallas Athéné;
oči v snění přihmouřeny na pozadí bílé stěny,
lampa vrhá beze změny jeho stín, jímž uhrane –
a má duše z toho stínu, jímž mne navždy uhrane,
nevzchopí se – víckrát ne.**

Poe

And the Raven, never flitting, still is sitting, still is sitting
On the pallid bust of Pallas just above my chamber door;
And his eyes have all the seeming of a demon's that is dreaming,
And the lamp-light o'er him streaming throws his shadow on the
floor;
And my soul from out that shadow that lies floating on the floor
Shall be lifted—nevermore!

Alois Bejblík

A tak havran nepohlen, sedí tiše a bezhlese,

Na Pallady bledé soše beznadějně bytuje.

A zrak jeho jen se ouží, jak když démon v sen se
hrouží,

A svit lampy stíny dlouží po podlaze pokoje;

A má duše se z těch stínů ve zdech mého pokoje

Neprobere: Marno vše.

Viktor Janiš über den Stil von "Life before man"

Ten jazyk je nesamozřejmý. Atwoodová se vyznačuje tím, že prakticky nepoužívá žádná klišé, a pokud používá klišé, jsou používána naprosto záměrně. Takže ten jazyk je místy metaforicky bohatý, na druhou stranu velice úsečný, až strohý. V tom případě překladateli zbývá pouze nechat se jazykem vést a překládat jenom to, co tam je, ne to, co by tam chtěl mít. Je to úplně stejné jako s překládáním **Hemingwaye** - násilně ho obohacovat, přidělovat kudrlinky, je naprosto kontraproduktivní.

Co tu děláš? Byla naštvaná: tohle si neměl co dovolovat, tohle byl nájezd, dětský pokoj byl hned nad ním. Vytáhl ji ven na verandu, beze slova sklonil hlavu k její tváři, přímo v tom kuželu světla. Jdi pryč. Později ti zavolám, ale prosím jdi pryč. Šepot, polibek, výpalné vyděrači; doufá, že to nezaslechly.

Fragen zu Greiner

Soziolekte: Wo finden Sie tschechische Slangbeschreibungen?

HUBÁČEK, J.: Malý slovník českých slangů. Profil. Ostrava, 1988.

O českých slanzích (1979, 2. vyd. 1981)

Výběrový slovník českých slangů. (2003).

HUGO, J., et al.: Slovník nespisovné češtiny. Maxdorf. Praha, 2009.

OUŘEDNÍK, P.: Šmírbuch jazyka českého (Slovník nekonvenční češtiny). I. Železný. Praha, 1992

Hubáček

Vojenský slang : 1. názvy osob; 2. názvy pro výzbroj a výstroj; 3. jiné názvy; 4. zastaralé nebo zastarávající názvy přejaté z němčiny.

1979 celkem 149

1988 celkem 188

2003 celkem 216

železničářský, sportovní, myslivecký, trampský

Pavla Formánková: bak. práce PedF MUNI 2007

Ergänzen Sie Germanismen bzw. Romismen im Polizeislang

samotka, malý pokoj: „Trnitá cesta hříchu je, vy kluci pitomí, cesta boje s neřestmi. Vy jste marnotratní synové, kteří se raději válíte v, než byste se vrátili k Otci. Jen dále a výše upřete svůj zrak do výsosti nebes, i zvítězíte a uhostí se pokoj ve vaší duši, vy uličníci. Já bych si vyprosil, aby si tam vzadu někdo odfrkával. Není kůň ...

krádež, rómsky: *nemohl jít do školy, bo jsem ho vyhnal na* ” .

pokuta: *Policajti našli v Německu u jednoho kámoša taky filetovací nože a ten dostal pěkný, že překročil povolenou délku čepele.*

Verschriftlichung

Welche Folgen kann die Verschriftlichung von Substandardausdrücken, die dem Text den Eindruck der Authentizität schaffen sollen, haben?

Wie da Jesus auf'd Wöd kumman is

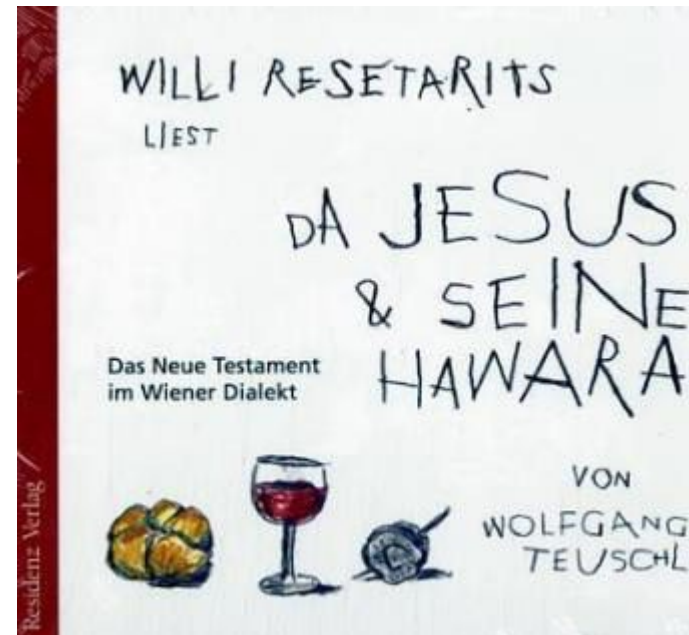
Wolfgang Teuschl: Da Jesus und seine Hawara
Haberer: Freund, Kumpan, Zechbruder

über die Gaunersprache aus jiddisch khaver
(Freund, Kamerad, Kumpel)

Wolfgang Teuschl

- „Foda fo uns ole, oom in Hime,
auf di loss ma nix kuman,
so wia s da s du fuaschdösd , soetaz
hoed boed wean;
wos d wüsd, soe gschäng,
bei uns herunt auf da Wöd grod a so wia
bei dia oom in Hime.
Schau bitschee drauf, das ma jedn Dog
wos zan Hawan griang,
und druk a Aug zua, waum ma a Greane
zaumdraad haum,
grod a so wia mia nimma fo den redn
woen, wos uns d aundan audau haum.
Und los nuns ned eifoan mid iangd ana
Linkn,
schoff liawa ole Linkn oo, waun s gäd.“

1971

Weanerisch

Greane

Eine Linke drehen

Misstat, Verbrechen

Etwas zum was gegen
das Gesetz verstößt

Vaterunser bayrisch

- Insa vådar im himö,
ghàiligt soi werdn dàì' nãm.
Dàì' ràich soi kema,
dàì' wuin soi gschegn,
wia-r-im himö, aso àf dar eadn.
Gib ins hàind insa täglis broud,
und vargib ins insar schuid,
wia-r-à mia dene vagebm,
dé an ins schuidig wordn sãn.
Und fiar ins nét in d vasuachung,
sundan darles ins vom ibö.
- Vater unser,
Der Du bist im Himmel,
Geheiligt werde Dein Name,
Dein Reich komme,
Dein Wille geschehe,
Wie im Himmel
So auch auf Erden. Unser täglich Brot
gib uns heute,
Und vergib uns unsere Schuld,
Wie auch wir
Vergeben unser'n Schuldigern,
Und führe uns nicht in Versuchung
Sondern erlöse uns von dem Bösen,
Denn Dein ist das Reich
Und die Kraft und die Herrlichkeit
In Ewigkeit.

Pladdütsch

- Unse Vater in' Himmel !
Laat hilligt warrn dienen Namen.
Laat kamen dien Riek.
Laat warrn dienen Willen so as in'n
Himmel,
so ok op de Eerd.
Uns' däglich Brood giff uns vundaag.
Un vergiff uns unse Schuld,
as wi di vergeben heebt,
de an uns schüllig sünd.
Un laat uns nich versöcht warrn.
Mak uns frie vun dat Böse.
Denn dien is dat Riek un de Kraft un de
Herrlichkeit in Ewigkeit.
- Foda fo uns ole, oom in Hime,
auf di loss ma nix kuman,
so wia s da s du fuaschdösd, soetaz
hoed boed wean;
wos d wüsd, soe gschäng,
bei uns herunt auf da Wöd grod a so wia
bei dia oom in Hime.
Schau bitschee drauf, das ma jedn Dog
wos zan Hawan griang,
und druk a Aug zua, waum ma a Greane
zaumdraad haum,
grod a so wia mia nimma fo den redn
woen,
wos uns d aundan audau haum.
Und los uns ned eifoan mid iagnd ana
Linkn,
schoff liawa ole Linkn oo, waun s gäd.

Newspeak

Der Ausdruck Neusprech (englisch: Newspeak) stammt aus dem Roman 1984 von George Orwell und bezeichnet eine Sprache, die aus politischen Gründen künstlich modifiziert wurde.

Das Ziel dieser Sprachpolitik ist es, die Anzahl und das Bedeutungsspektrum der Wörter zu verringern, um die Kommunikation der Bevölkerung in enge, kontrollierte Bahnen zu lenken. Damit sollen sogenannte Gedankenverbrechen unmöglich werden. Durch die neue Sprache bzw. Sprachregelung soll die Bevölkerung so manipuliert werden, dass sie nicht einmal an Aufstand denken kann, weil ihr die Worte dazu fehlen.

Deldenk (in älteren Übersetzungen „Undenk“ oder „Verbrechdenk“) (engl. Crimethink): meint im herkömmlichen Englisch (im Buch Oldspeak genannt) ein sogenanntes „Gedankenverbrechen“ (thought crime).

Quaksprech (in älteren Übersetzungen „Entenquak“) (engl. duckspeak): buchstäblich sprechen, ohne zu denken, oder wie eine Ente zu schnattern. Wenn man Unsinn redet und lügt, so spricht man Quaksprech. Je nach Anwendung ein Lob (bei Personen mit gleicher, regierungstreuer Meinung) oder eine Beschimpfung (bei Personen mit anderer Meinung als der des Großen Bruders).

Fidelius

Petr Fidelius: Jazyk a moc

4. svazek knižní řady stávkového výboru FF UJEP Brno , 1989.
184 stran,

pojmy jako: lid, pracující masy, stát, demokracie, úloha pracující třídy,

Fidelius vycházel z newspeaku, kamuflující stranické zájmy, v tehdejší denním tisku.

Jazyk se tak stává "hlavním nástrojem ovládnutí" poté, co se "vyčerpaly možnosti revolučního nadšení kombinovaného s brutálním násilím".

Dušan Šlosar: Mordování panny Češtiny (divadelní text pro Divadlo pracujících ve Zlíně). Dilia Praha 1989.

Martin Haase

Unregelmäßige Formen sind ausgemerzt: think bedeutet 'denken' und 'Gedanke' (das unregelmäßige Nomen *thought* ist verschwunden). Ein Wortbildungssystem, das an Esperanto erinnert, ermöglicht es, aus wenigen Grundwörtern weitere abzuleiten: so kann mit dem Suffix *-ful* ein Adjektiv aus einem Nomen abgeleitet werden: *thinkful* bedeutet somit 'gedanklich', 'gutes Denken' (im Sinne der Staatsdoktrin) ist *goodthink*, das Gegenteil *ungoodthink*, das sich mit *plus* und *doubleplus* verstärken lässt; eine Person oder Sache, die durch ganz böse Gedanken auffällt, kann also als *doubleplusungoodthinkful* qualifiziert werden.

Orwell orientiert sich hier an der Plansprache Basic English, der er kritisch gegenübersteht; allerdings fließt auch seine Kenntnis des Esperanto-Wortbildungssystems hier ein, denn während eines Paris-Aufenthaltes lebte Orwell in einem esperantosprachigen Haushalt.

Martin Haase

ingsoc (die Staatsdoktrin, die etymologisch auf English socialism zurückzuführen ist),

artsem (für articial insemination, die staatlich verordnete Form der Fortpflanzung),

minitrue (für Ministry of Truth, das 'Wahrheitsministerium' organisiert die Staatspropaganda und schützt die Bevölkerung vor crimethink)

Viktor Klemperer: LTI

Notizbuch eines Philologen über die Sprache des Nationalsozialismus'(1947)

Wortbildungselemente Groß- und Volks-

Floskeln wie: *in stolzer Trauer*, die in Todesanzeigen (insbesondere von gefallenen Soldaten) oft vorkamen

bedeutungsentleert, in ihrer Wirkung abschwächt

fanatisch, historisch und ewig.

Die Schlusszeile des Liedes „Es zittern die morschen Knochen“:

Denn heute gehört uns Deutschland, und morgen die ganze Welt.

Klemperer berichtet, er habe in einer Ausgabe von 1942/43, nach der Niederlage in Stalingrad, überraschenderweise die wie folgt abgeänderte Zeile gefunden:

und heute, da hört uns Deutschland, und morgen die ganze Welt.

Klemperer kommentiert: Das klang unschuldiger.

Nadsat

Nadsat Dictionary

Reprinted from the novel "A Clockwork Orange",
by Anthony Burgess

Baboochka Old woman Russian: babooshka/grandmother

Bolnoy Sick Russian: bolnoy/sick

Bratty Brother Russian: brat/brother
Britva Razor Russian:
britva/razor

Brosay Throw Russian: brosat/to throw
Bugatty Rich Russian:
bogaty/wealthy

<http://www.sochorek.cz/cz/pr/blog/1318718914-nadsat-jazyk-mladych-v-mechanicke-pomeranci.htm>

bolshy – bolschig – bolšácký: velký (> rus. большой)

droog – Droog – frendík: přítel (> rus. друг)

gulliver – Gulliver – gulliver: hlava (> rus. голова)

horrorshow – Horrorschau – chorošný: dobrý (> rus. хорошо)

lubbilubbing – lubbilubben – lubilubikovat: milovat se (> rus. любить)

Nozh – Nosch – najf: nůž (> rus. Нож)

ooko – Uko – ír: ucho (> rus. ухо)

rabbit – rabotten – rabbitit: pracovat (> rus. работать)

Ladislav Šenkyřík, nach Jiřina Janošťáková

Překlad: Šenkyřík, Ladislav. Volvox: Praha, 2002

dvě vydání Mechanického pomeranče (1996 a 2002 Volvox Globator) obsahovala drobné změny, čtvrté vydání tentokrát u Euromedia Group prošlo novou redakční úpravou a novou sazbou. Poslední, páté vydání je z roku 2010 v edici Odeon.

Do roviny syntaktické se promítá velmi časté využívání citoslovcí (srkal tý s mlíkem a žvykžvykžvyk si žvýkal),

Ruské kořeny

Ojediněle Šenkyřík přenáší hru s jazykem i do českého překladu jazyka Týnů.

„Horrorshow is right, friend. A real show of horrors.“,

V českém překladu výše uvedená citace zní:

„*Chorošnej* je to správný slovo, příteli. Hrůzou na tobě vypučej choroše.“

Šenkyřík,

http://www.odaha.com/sites/default/files/mechanicky_pomeranc.pdf

decidovali se, co budem ten večer dělat, když je venku zima jak v prdeli, i když aspoň, že neprší. ... Takže to byl takovej plac, kde se prodávalo mlíko plus něco k tomu.

Nesměl se tam prodávat chlást, ale neexistoval tehdá ještě zákon, aby nemohli strčit nějaký bučí do starýho mlíka, takže ste to mohli drinkat se syňágou, toldou nebo hňápcem nebo s pár jinejma bučima, který vám poskytly nádhernou chorošnou čtvrt hodinku, ve který ste oslavovali Boga se všema Svatejma a andělskejma chórama, který ste klíd'o strčili do kapsy a v

Rozumíte všemu?

buč – věc

hňápec - droga

syňága – droga

tolda - droga

Khaled Hosseini: And the Mountains Echoed.
Bloomsbury 2013, Henning Ahrens, FT
Miroslava Kopicová, Argo 2013

12, Maidan Sabz war ein öder Ort und sein Name
- "Grüne Flur" - **sprach der Wirklichkeit Hohn.**

2, Maidan Sabz was a desolaten place, and it
didn't resemble in the slightest the image, that its
name, Field of Green, would have you picture.

Hosseini Hennig Ahrens

Traumsammler

12, Baba Ayub hielt sich trotzdem für gesegnet, denn er ging ganz in seiner Familie auf.

2, Still, Baba Ayub counted himself among the fortunate because he had a family that he cherished above all things.

http://www.fischerverlage.de/media/fs/308/LP_978-3-10-032910-3.pdf

<http://khaledhosseini.com/wp-content/uploads/2013/09/And-the-Mountains-Echoed-excerpt.pdf>

Traumsammler

25, But these were gestures, Abdullah knew, acts of duty, drawn from a well far **shallower** than the one she **reached into** for Iqbal. If one night their house caught fire, Abdullah knew without doubt which child Parwana would grab rushing out. **She would not think twice.** In the end, it came down to a simple thing: They weren't her children, he and Pari. Most people loved **their own**. It couldn't be helped that he and his sister didn't belong to her. They were another woman's **leftovers**.

Shallow: lacking depth; superficial: *a shallow mind*.

reach into - *grasp into* - *extend to* - *to extend as far as*

Traumsammler

33, Doch Abdullah wusste, dass all dies nur Gesten waren, die ihrem Pflichtgefühl **entsprangen** und nicht einer Liebe, wie sie sie für Iqbal empfand. Er wusste genau, welches Kind Parwana retten würde, falls ihre Hütte eines Nachts in Brand geriet, und sie würde es **bedenkenlos** tun. Unter dem Strich war die Rechnung einfach: Pari und er waren nicht ihre Kinder. Die meisten Menschen liebten nur **ihr eigenes Fleisch und Blut**. Seine Schwester und er gehörten nicht zu Parwana, daran war nichts zu ändern. Sie waren die Hinterlassenschaft einer anderen Frau

Ebner-Eschenbach: Meine Kinderjahre

Schon unter meinem Großvater hatte er die Stelle **der amtierenden Gerichtsperson** auf dem Gute redlich und ehrenhaft versehen und genoß allgemeine Hochachtung. Dabei war er **das Stichblatt schlechter Witze**, die besonders unter den Schloßleuten **unkrautmäßig wucherten**. Er hatte eine eigene Manier, von Zeit zu Zeit seinen Rock an der Brust mit beiden Händen zu fassen und gegen den Nacken hinzuschieben. Die Gewohnheit, behauptete man, ist ihm **vom Kuttentragen geblieben**, denn die Kutte hat er getragen, er ist **ein entlaufener Kapuziner**

Ebner Eschenbach: Má dětská léta. Lucy Topoľská

Místo úřadujícího sudího

†sudí, -ho (zř. -í) m. starší název pro soudce.

předmětem špatných vtípků, které se zvláště mezi lidmi ze zámku **množily jako plevel. ... je prý zběhlý kapucín.**

... nevzhledný postarší muž, že si přivedl domů pěknou mladou ženu, která prý nevynikala zrovna puntičkářským zachováním manželkové věrnosti. ...posměšně hovořilo, zakrytě dokonce i v jeho přítomnosti.

†pokrytě *adv. k pokrytý; tajně.* V Praze mnozí stavové sešli se, zvláště ti, kteří pokrytě náboženství bratrského byli W W Tomek